

BRĪVĪBA

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRATISKĀS
STRĀDNIKU PARTIJAS IZDEVUMS

Nr. 1. (76.)

STOKHOLMA

Janvāris 1957.

JAUNU POSMU SĀKOT

Jau sprakst un brakst,
Plaisas veras,
Šķīlas atplisť un krit,
Gals ja ne šodien, tad rit.
J. Rainis.

Soreiz mēs sākam jauno gadu apziņā, ka aizritējušais gads ievadījis pasaulē jaunu vēsturisku posmu. Evolūcija Polijā un jo sevišķi izcilā Ungārijas revolūcija izziņē dziļa pagriezienu sākumu Austrumeiropā un arī Padomju Savienībā. Sākusies padomju impērijas sairšana un pasaules komunisma noriets. Šī jaunā attīstība prasīs vēl lielu laiku, bet tās virzieni jau tagad skaidri saredzams.

Polijas un Ungārijas notikumi rāda, ka apspiesto tautu atbrīvošanu izziņo iekšējie spēki bez militāras palīdzības no ārienes. Rietumu demokratisks lielvalstis baidās izsaukt jaunu pasaules karu, kas tagadējos apstākļos būtu atomu karš. Ar šī izziņes tās nesniedz militāru palīdzību Ungārijai un nesmiegs to arī nākotnē kādai jaunai revolūcijai Austrumeiropā. Prezidents Eizenhauers decembra preses konferencē pateica, ka ASV nav uzmodinājušas ungrāru tautu uz brunotu sacelšanos un nesola arī pārējām apspiestajām tautām militāru palīdzību revolūcijas gadījumā. ASV un Vācijas valdības baidās, ka revolūcija Austrumvācijā varētu izsaukt pasaules karu. Tagad beidzot arī latviešu trimdas prese un organizācijas sāk atskārst, ka viņu līdzšinējā politika, kas turpat 12 gadus meklēja izeju jaunā karā, izrādījies aplama. Savas politikas kļūdu šīs aprindas tomēr neatziņst, toties sāk skarbi uzbrukt tām pašām rietumvalstīm, uz kufām līdz šim lika pārsplīlētās cerības.

Apvienoto Nāciju politika Ungārijas lietā neapšaubāmi bija svārstīga un par daudz atturīga, un tāpēc bija dibināta beļģu socialistiskā ārlietu ministra H. Spāka nesēnā kritika. Nav attaisnojama rēķina, kad divi mēneši ilukā Anna Ketiļa nav acināta runāt. Apvienotās Nācijās, bet Ungārijā tur parstāv Kadara valdība. Tomēr augsti vērtējama pasaules sabiedriskās domas ļoti aktīvā palīdzība Ungārijai, kādu pasaulē vēl nekad nebija piedzīvojuši. Šī demokrātisko rietumvalstu morālā un politiskā palīdzība deva smagu triecienu padomju propagandai. Šīn ziņā svarīga nozīme piekrit arī AN lēmumiem, kas nosodīja Pad. Savienības intervenciju Ungārijā. Augsti vērtējama bija sociālistu un arodinternacionāles starptautiskās solidaritātes akcijas, sevišķi lielais strādnieku simpātijas un protesta streiks, ko novembra sākumā vienlaicīgi noorganizēja 15 valstis. Sādu plašu un

iespaidīgu politisku atbalstu no brīvās pasaules var neapšaubāmi sagaidīt arī katrā turpmākā brīvības cīņā apspiestajās valstīs.

Polijas un Ungārijas notikumi rāda, ka iekšējie spēki tagadēja pēcstaļina laikmetā ir samērā stipri, lai izdevīgos apstākļos gūtu panakumus un dzīvi attīstību uz priekšu. Ungārijas revolūcija ir pārvarēta militāri, bet ne politiski. Padomju okupantu ieceltā Kadara valdība karājas gaisā un spiesta izrādīt politisku piekāpību. Polijā Gomulka nacionālkomunistiskais režīms zem strādnieku masu spiediena turpina reformu politiku. Abās valstīs pārvērtības rit tālākā gaitā. Ungārijas un Polijas notikumi atstājuši lielu iespaidu pārējās apspiestajās valstīs. Par to liecina studentu nemieri Rumānijā, Austrumvācijā, Padomju Savienībā un Baltijā. Arī Latvijā noskaņojums saspindzināts. Padomju armijas cenzūrtieri un pārgājēji ungrāru brīvības cērtērtieri pusē liecina, ka revolūcija ietekmējusi daļu padomju kapavīru. Maskavas sarunas ar Poliju Rumāniju un Bulgāriju, kā arī PSRS 30. oktobra deklarācija par attiecību pārveidošanu ar satelītu valstīm liecina, ka Maskava gatava izrādīt tālāku piekāpību, lai novērtu jaunas revolūcijas Austrumeiropā.

Jaunas revolūcijas brīst visās apspiestās zemēs. Ungārijas varonīgā cīņa satricināja padomju varu visā Austrumvācijā un deva varenu uzmodinājumu visām pārējām apspiestajām tautām. Tā bija Ungārijas revolūcijas galvenā mēcība, ko visas šīs tautas labi saprata. No Maskavas un atsevišķo satelītu valstu valdību politikas atkaršies turpmākā attīstība šīs valstīs. Ja komūnistu režīms izrādīs lielāku piekāpību, attīstība var zem nemierīgo masu spiediena iet Polijas, resp. evolūcijas ceļu. Ja tāda piekāpība netiks savlaicīgi izrādīta, notikumi var iet Ungārijas, resp. revolūcijas ceļu. Ziņāmos apstākļos iespējami arī abi šie veidi. Katrā ziņā attīstība ievadīta, un tā dažādos veidos un dažādos laikos lauzīsies uz āru. Pašā Padomju Savienībā komūnistu vara vīstīpāka, un tāpēc tur dziļākas pārmaiņas gaidāmas vēlāk nekā Austrumeiropā. Tomēr arī Latvijai, kuras likteņi saistīti ar Pad. Sav-bas tālāko attīstību, aust jaunas un labākas nākotnes izredzes.

Ungārijas revolūcija arī vēl citā ziņā daudz pamāca. Revolūcijas galvenie cīnītāji bija strādnieki un strādnieku jaunatne, studentus ieskaitot. Politisks ģenerālstreiks bija varens cīņas ierocis pret diktātūru. Revolūcionāri noteikti noraidīja atgriešanos pie pirmšķaņa autoritārā režīma. Viņu mērķis bija sociā-

Latvijas pilsētās, sevišķi Rīgā, pēc Ungārijas revolūcijas valdot saspīlēts noskaņojums. Padomju laikrakstu tendenciozie, bet garie ziņojumi par „stāvokli Ungārijā” un polemikas raksti pret poļu un jugoslavu presi, lika visplašākām aprindām saprast, ka Ungārijā notikums ista tautas revolūcija. Papildus informāciju ieguva no poļu un austrumvācu laikrakstiem, kopus tagad var dabūt Rīgā. Klāt nāca arī ārzemju brīvo radiofonu ziņas, kurās novembrī un decembrī latvieši klausījās ar lielu interesi, sevišķi BBC ziņojumus vācu valodā. Ziņas par revolūciju Ungārijā sevišķi savilpoja Rīgas un Liepājas strādniekus, vairākas lielākas rūpnīcās strādnieki atstāvīgi dzīvi pārrunāja ungrāru biedru brīvības cīņu. Arī LVU un lauksaimniecības akadēmijas studenti izrādīja solidaritāti ar saviem ungrāru kolēģām. MVD pastiprināja apsardzību pie galvenajām padomju un LKP iestādēm, sagatavojoties visām varbūtībām. Padomju svētku dienā, 7. novembrī dažās pilsētās bija izplatītas nelegālas lapas ar acinājumu krievu karaspēkam atstāt Latviju. Novācot pēc 7. nov. Rīgā pie Ļeņina pieminēkļa noliktos ziedus, strādnieki tur atrada pāri veku gulošu ar tanieliku zīmīti: „Ļeņin! Kāp lejā un ej uz mājām!” Ventspīli 7. novembrī, kā latvieši teica, bija sarīkota „illuminācija”: tieši padomju svētku dienā bija pielikta uguns un nodedzināta liela mēbeļu fabrika. Visumā tomēr nav notikusi kāda politikas maiņa, un jaunas represijas nav pielietotas. No spaidu darbu nometnēm atgriezušies atkal daudzi jauni atbrīvotie, to skaitā A. Olavs, kas bija sodīts ar 25 gadiem. Saulkrastos novembra beigās 79 gadu vecumā miris agr. Latvijas armijas štāba priekšn. pal. gen. Francis.

istiska demokrācija. Revolūcijas vadība sastādījās tikai no kreiso partiju pārstāvēti. Ļoti raksturīgi bija tūlītēja veco demokrātisko partiju atjaunošana isajās brīvības dienās. Ar jaunu spēku cēlās augšā ungrāru sociāldemokrācija. Ir raksturīgi, ka tagad brīvā Ungārijas revolūciju reprezentē un simbolizē soc-dem. partijas priekšsed. Anna Ketiļa. Ungrāru emigrācijai, kur autoritārti pārsvarā, revolūcijā nebija nekādas ietekmes. To izziņja tikai iekšējie spēki, apvienoti revolucionārājos strādnieku padomēs, kas emigrācijas palīdzību nemeklēja, jo viņu politiskie uzskati šķīrās. Emigrācija nerezprezentēja Ungārijas brīvības cīņu un tās mērķus. Arī militārās cīņas vadītāji bija Maleters, Kiralji u.c. ungrāru padomju armijas virsnieki, nevis agrākie Hortija ģenerāļi un pulkveži. Ungārijas notikumi gāja pavisam citu gaitu, un to vadīja citi spēki, nekā to gaidīja ungrāru emigranti.

Šī mēcība svarīga arī Latvijas nākotnei. Tā pilnā mērā apstiprina mūsu prognozi, ka strādnieku šķīra ir galvenais pretpadomju spēks. Arī Latvijas nākotni izziņis vietējie spēki ar sociālistisko strādniecību priekšgalā. Arī Latvijas brīvības cīņā emigrācijai nevar būt lielas nozīmes. Arī Latvijas darba tauta cīnās par brīvību un demokrāciju, bet par tādu demokrāciju, kur lielrūpnīcība un bankas būtu pašas tautas rokās. Arī latviešu tauta dzimēnē grib atbrīvoties no svešās krievu varas, bet nevēlas atjaunot kādu autoritāru nebrīvību. Kā Ungārijas brīvības dienās, tā arī Latvijā reiz celsies augšā brīvā latviešu strādnieku partija — sociāldemokrācija.

Br. Kalniņš.

Valdība neievēro cietušo sūdzības

Dep. **Ozols** nolasiņa arestētā Salņiņa sūdzību Baltijas ģenerālgubernātoram. Viņš ticis arestēts 1907. g. 8. februārī. Kuldīgas apr. priekšnieks Volfmanis pavēlējis, lai Salņiņš liecinot, ka mežsargs Valkovs esot piedalījies revolucionārā kustībā. Salņiņš liedzies to darīt. Stražņiki izģērbusi viņu kailu kādā mājā, nosvieduši pie zemes un situši pa papēžiem ar kārkla spieķiem. Volfmanis licis aizdegt sveci un turēt to zem Salņiņa papēžiem, kamēr tie sākuši gruzdēt un pats sitis Salņiņam vairāk reizes pa galvu un beidzot ar mietu. Salņiņš meties bēgt, bet stražņiki to sakēruši, sasējuši dzelzs važās un uzvilkuši augšup ar galvu uz zemi. S. zaudējis samānu. Vēlāk ārsts viņu izmeklējis, bet aplicinājis viņa veselības stāvokli tikai 18 dienas pēc mocišanas. Salņiņš piedev savā sūdzībā 20 lieciniekus, kuŗi redzējuši un dzirdējuši viņa vaimanas. Vēl nav dzirdēts par sūdzības sekām.

Savas runas noslēgumā Ozols aizrādīja, ka Baltijā 25 mēnešos nošauti un pakārti 1200 cilvēki bez tiesas izmeklēšanas, ka sodekspedīcijas nodedzinājušas vairāk kā 300 zemnieku mājas un piespiedušas daudzus zemniekus palikt par „meža brāļiem” vai glābties, emigrējot uz ārzemēm. Viņš uzsvēra, ka domei vēl nav varas novērst vai aizkavēt šādus noziegumus un varmācības, bet ka domes pienākums ir atvērt tautai acis un pateikt visai Krievijai un Eiropai, kas ir konstitucionālas kārtības pretinieki un kas ir vainīgi pie visām slepkavībām, un ieteica domei pieņemt komisijas priekšā likto interpelāciju.

Domes 13. aprīļa sēde.

Baltijas cietumnieku spīdzināšanas aizņēma visu 13. aprīļa sēdi, kuŗā uzstājās deputāti no visām Krievijas malām.

Vjatkas dep. **Alažajevs** lika priekšā papildināt interpelāciju ar pieprasījumu par to, kādus soļus ministrija spērusi, lai vainīgās personas tiktu pagaidām atceltas no amata. Kurzemes deputāts **Sapiro** attēloja bijušā Kuldīgas reālskolnieka Bermāņa sišanu Ventspilī, lai piespiestu viņu atzities dalībā pie blī. Kuldīgas pilsētas galvas **Adolfija** nogalināšanas, par ko Bermanis nekā nezina.

Vidzemes dep. **Treimanis** (dzejn. Zvārguļu Edvarts) ziņoja par spīdzināšanām Kurzemē un Vidzemē:

a) 1906. g. septembrī Vērgalē, Grobiņas apriņķa policista Gūtmaņa vadībā briesmīgi piekauti zaldāts-veterāns **Botanikovs** un zemnieks **Vills Brūveris**; pēdējam bijusi vietām miesa atdauzīta no kauliem.

b) 1906. g. septembrī Siguldā spīdzināti **Znotiņš**, **Minders** un **Ādamsons**. Znotiņš izģērpts kails, sadurstīts šķēpiem un vātis kaisīta sāls.

c) 1906. g. novembrī Cesvainē **Valdemārs Lupikis** sists, kamēr no miesas atlēkuši gabali.

Visas šīs mocības notikušas pēc tam, kad ģenerālgubernātors izdevis pavēli, ka **miesas sods** nav lietojams. Treimanis piezīmēja, ka jāpieņem, ka ir kādi slepeni cirkulāri policistiem: „sitiet tikai, puļši, jūs jau neviens par to nesodīs.” Sūdzības Pēterburgas tiesu palātas prokurāturai atstātas bez ievēribas.

Kurzemes deputāts **Juraševskis** papildināja mocekļa rakastu ar **Rūdolfu Mieža** māsas vēstuli. Viņas brāli arestējis 1906. g. 13. augustā viņa mājas

tuvumā aprīnķa priekšnieks ar prista-vu u.c. policistiem. Viņš sists tik briesmīgi, ka viņam samaitāti dzimuma organi. Liepājas slimnica liegusies viņu uzņemt bez policijas pavēles. Viņam izdarītas vairākas operācijas. Viņš ir ieslodzīts jau vairāk kā 8 mēnešus, bet viņam vēl nav uzrādīts nekāds apvainojums.

Permas dep. **Spagins** aizrādīja, ka Krievijā valda viduslaiku inkvizīcija: viduslaiku inkvizītori lūguši Dievu, mocīdami savus upurus, bet tagadējie Krievijas inkvizītori dzeļ vodku un spēlē harmoniku.

Donas apgabala dep. **Nesterovs** stingri atbalstīja interpelāciju un aizrādīja, ka nav iespējams pārsūdzēt mazos bendes lielajiem bendēm.

Saratovas dep. **Abramovs** ieteica domei iecelt savu izmeklēšanas komisiju, lai tā izmeklētu Rīgas notikumus.

Rostovas dep. **Adžemovs** veikli polemizēja ar monarchistiem **Puriškeviču** un **Keļepovski**, kuŗi slavīnāja policistus un cietumu sargus.

Kadetu jurists **Hesens** analizēja interpelāciju no likumības viedokļa un atrada to par pareizu.

Tieslietu ministris **Ščeglovitovs** apgalvoja, ka interpelācijā esot sajauktas divas lietas — nemieri Rīgas cietumā un citi notikumi. Izmeklēšanu par Rīgas cietumu nevarot uzsākt, iekam netikšot sapemta sūdzība no tā, kuŗš šīnī interpelācijā tiks atzīts par cietušo. (Ministris piemirsa, ka 7 nošautie un 2 mirušie bij cietīji, bet tie nevarēja ministrijai sūdzības iesniegt, jo ministrijai nav nekādas aģentūras vīppasaulē.) Lai varētu atbildēt uz pārējo interpelācijas daļu, viņam jāzinot avoti, no kuŗiem ziņas smeltas, kā arī personas, kas šīs ziņas apstiprinātu.

Irkutskas dep. **Dr. Mandelbergs** apgāza ministra apgalvojumus par Rīgas cietumnieku bēgšanas plāniem: cilvēki taču netaisās un bēgšanu apakšvēja. Viņš aizrādīja, ka ļoti labi pazīstot ģenerālgubernātoru **Meller-Zakomejski** kā otrreizējo Sibīrijas iekārotāju ar sodekspedīcijām un tādēļ ir pārliecināts, ka interpelācijas fakti ir ticami.

Pēterburgas dep. **Aļeksinskis** kritizēja tieslietu ministru par viņa nejausām un nepārbaudītām ziņām domei.

Komisija, priekšs. **Pergaments** sīki iztirzāja un sagāza tieslietu ministra argumentus un aizrādīja, ka ministrijas izmeklēšanai jābeidz ar vainīgo apsūdzību. Interpelācijā ir visi vajadzīgie dati: dienas, stundas, vietas, personu vārdi.

Tieslietu ministrs vēlreiz oponēja **Pergamentam** un attaisnoja arestēto nošaušanu kā līdzekli dumpja apspiešanai.

Pergaments viņam aizrādīja, ka cietumnieki no savām kamerām nemaz nebij šāvuši uz cietuma sargiem, kādēļ nebij nepieciešams viņus apšaut.

Pēc debatēm monarchists **Petrušenko** lika priekšā piespraust interpelācijai šādu papildinājumu: „Kādi soļi sperti cietumu sargu aizsargāšanai pret arestantu uzbrukumiem,” kuŗu dome noraidīja.

Ar visām pret monarchistu balsīm pieņēma interpelāciju:

„Ievērojot visu sacīto, komisija liek valsts domei priekšā griezties pie iekšlietu un tieslietu ministriem ar pieprasījumu:

1. Vai viņiem ir zināmi minētie fakti, ka Baltijas cietumos un aresta namos

ieslodzītie tiek sistēmātiski sisti un mocīti?

2. Kādus soļus viņi spēruši, lai novērstu tādu ieviešušo kārtību, kur ieslodzītie tiek spīdzināti un apsmieti, kā arī, vai pie tā vainīgās amata personas ir nodotas tiesām?”

Ministri izlokās ar meliem.

Valdības galīga atbilde uz peņemto interpelāciju tika dota **17. maijā**. Tieslietu ministrs **Ščeglovitovs** beidza savu melīgo atbildi šādi:

„Tātad ir pilnīgi apgāzti tie apvainojumi, kuŗi šīnī interpelācijā bij uzkrauti tieslietu ministrijas ierēdņiem, it kā tie būtu rīkojušies nelikumīgi.”

Iekšlietu ministra **bedrs Makarovs** nobeidza savus paskaidrojumus ar slēdzieniem: „Tātad policijas nelikumīgā rīcība Baltijā nenāk vis no tā, ka policijai tur trūktu likumības sajūtas, bet no tiem, sevišķi turienes apstākļiem, kuŗi ir sastāvdaļa no visiem tiem asiņainiem murgiņiem, kas plosa mūsu tēviju un nes to skanīgo nosaukumu **revolūcija**.”

Ministru melus apgāž viņu pašu ierēdnis.

Ozols atbildēja abiem ministriem un pieveda dažus jaunus faktus par valdības nelikumībām vasarā pirms 17. oktobra 1905. g., kuŗas veicināja revolūcijas uzliesmošanu Baltijā. Viņš st.c. aizrādīja, ka uz Rīgu aizkomandētais iekšlietu ministrijas ierēdnis **Djačenko** savācis ļoti daudz materiālu par Baltijas nelikumībām un 1907. g. 7. maijā teicis diviem apšūdzētiem sekojošo:

„Uz to materiālu pamata, kuŗus esmu ievācis, es nāku pie slēdziena, ka te ir notikušas visbriesmīgākās spīdzināšanas; es te esmu atradis, ka visa Baltijas administrācija ir rīkojusies nelikumīgi.”

Deputāti **Rodičevs** un **Pergaments** uzsvēra, ka tāda Baltijas ierēdņu nedarbu izskaidrošana, kādu sniedza ministri, pamudinās policiju un administrāciju arī turpmāk rīkoties pa vecam.

Pēc interpelācijas debatēm par pārejas formulu balsoja sociāldemokrāti, darba grupa un sociālisti-revolucionāri, bet kadeti atturējās. Šīs formulas teksts bija:

„Atzīdama, ka tie paskaidrojumi, kuŗus sniedza tieslietu un iekšlietu ministri, galīgi **apstiprina** valdības ierēdņu **nelikumīgo rīcību Baltijā**, un atzīdama ministru paskaidrojumus par **neapmierinošiem**, valsts dome pāriet uz kārtējo darbību.”

Ozols vēl izmēģinājās gūt kādu atbalstu no karatiesu virsvaldes priekšsēža, kuŗš to ļaui pieņēma un izklausīja par Baltijas cietumu un slepenpoliciju varmācībām. Bet vecais ģenerālis noplātīja rokas un aizbildinājās ar savu bezspēcību kautkur iejaukties šo iestāžu darīšanās—tās atrodoties tiešā cietumu virsvaldes, t.i., iekšlietu ministrijas pārzīnā, gar kuŗām viņam neesot nekādas daļas.

Mēs gan ļoti atminam, ka sodekspedīcijas un lauku karatiesas vadīja un zemniekus mocīja Baltijas muižu pagrābos un šķūņos bez kādas iekšlietu ministrijas piekrišanas.

Pārlasot tagad bagātīgi motivēto interpelāciju par Latvijas iedzīvotāju spīdzināšanu, uzmācas jautājums, kas gan atļāva Rīgas cietumnieku spīdzinātājam **Dāvim** mierīgi nodzīvot Latvijā gan komūnistu okupācijā 1919. g. pavasarī, gan neatkarīgās Latvijas republikas laikā? Ko darīja Latvijas prokurātūra?

(Turpinājums sekos)

J. Zars

KO DOMĀJIS ĻEŅINS PAR NACIONĀLO JAUTĀJUMU?

Sinīs dienās, kad Kremļa varasvīri sakās ejam Marksa-Ļeņina pēdās, der atcerēties tieši pirms 35 gadiem Ļeņina dienasgrāmatā (30.—31. dec. 1922. g.) ierakstītās domas par nacionālo jautājumu (fragmenti publicēti pag. g. „Pad. Latvijas Komūnista” 8. burtnīcā). Tās radušās sakarā ar toreizējā čekas priekšn. Dzeržinska, Ordžonikidzes un Staļina nežēlīgo izricību Grūzijā tur uzliesmojušās nacionālās kustības apspiešanā.

„Ja stāvoklis nonācis tik tālu, ka Ordžonikidze varējis kļūt tik nesavaldīgs un lietot fizisku vardarbību, kā man to Dzeržinskis stāstīja, tad var iedomāties, kādā purvā esam ieslidējuši. Saka, ka esot bijusi vajadzīga (padomju varas) aparāta vienotība. Kur radušies šie apgalvojumi? Vai tie nākuši no tā paša Krievijas aparāta, kuŗu esam aizņēmušies no carisma un kuŗš tikai mazliet iesvaidīts ar padomju mirrēm? ...

Šādos apstākļos ir ļoti dabiski, ka tiesības brīvi izstāties no Pad. Savienības, ar kuŗām sevi attaisnojam, būs tukšs papīritis, kas nespēs Krievijas cittautiešus aizsargāt, lai tiem nebruktu virsū istenais krievu cilvēks, lielkrievs, šovinists, būtībā nelietis un varmāka, kāds ir tipiskais krievu birokrats. Nav šaubu, ka niecīgais procents padomju un padomju garā pāraudzināto strādnieku noslihta šai šovinistisko lielkrievu salašņu jūrā kā mušas pienā ...

Es domāju, ka šeit liktenīga nozīme bijusi Staļina steigai un administratīvai aizrautībai, kā arī viņa nīkumam pret bedīgi slavenu „sociālnacionālismu” Vīspār nīkumam politikā parasti ir tikai visjaunākā loma. Tāpat es baidos, ka b. Dzeržinskis šo lietu par „sociālnacionālu noziegumiem” arī tur izcēlis ar savu īsteni krievisko noskaņojumu (ir zināms, ka pārkrievojušies cittautieši īsteni krieviskā noskaņojuma ziņā vienmēr pārsāli) un ka visas viņa komisijas objektivitāti īsteni raksturo Ordžonikidzes „roku palaišana” ...

... Jāpieņem visstingrākie noteikumi par nacionālās valodas lietošanu cittautu republikās, kas ietilpst mūsu savienībā, un šie noteikumi jāpārbauda sevišķi rūpīgi. Nav šaubu, ka ar dzelzceļa dienesta vienotības ieganstu, ar fiskālas vienotības ieganstu u. tml. pie mums, pastāvot mūsu pašreizējam aparātam, ieviesīsies milzums tīri krieviska rakstura ļaunprātību. Cīņai ar šīm ļaunprātībām nepieciešamas sevišķas izgudrošanas spējas, nerunājot jau par to, ka tiem, kas šo cīņu sāks, jācīnās no visas sirds. Šeit būtu vajadzīgs sīks kodekss, ko kaut cik sekmīgi sastādīt spēj tikai nacionāļi, kas dzīvo attiecīgā republikā. Pie tam nekādā ziņā jau iepriekš nevajaga nosolīties, ka visa šī darba rezultātā nākamajā Padomju kongresā neatgriezīsieties atpakaļ, t. i., PSRS paturēs tikai kara un diplomātijas lietās, bet visās citās nozarēs atjaunosim atsevišķo tautas komisāriātu pilnīgu patstāvību ...

Izlasot šos citātus, jājautā: kas ir tagadējie Pad. Savienības varas vīri, imperiālistiskie iekarotāji, svešu zemju okupanti, tautu apspiedēji un nacionālo centienu iznīdētāji — Ļeņinisti vai staļinisti? Čruščovs savā Jaunā gada runā atzinās: mēs visi esam staļinisti, mēs esam līdzatbildīgi par visu, ko darijis Staļins. Un ko darija Staļins, tas pasaulei vairs nav noslēpums.

PARTIJAS DZĪVE

Jaunā LSDSP Ārzemju Komiteja
Decembrī izdarītajās LSDSP Ārzemju Komitejas vēlēšanās piedalījās 80 proc no visos pasaules kontinentos izkaisītajiem partijās biedriem, kas krietni vairāk nekā 1954. g., kad dalībnieku skaits bija 72 proc. Sevišķi kupls balsotāju skaits bija Zviedrijā, kur vēlēšanās piedalījās 90,2 proc. Pēc nodoto balsu skaita Ārzemju Komitejā uz nākamiem 3 gadiem ievēlēti: **Brūno Kalniņš, Emīls Ogrīņš, Klāra Kalniņa, Kārlis Dzīleja, Laimonis Ešenvālds, Valdis Bumbērs (ASV), Nikolajs Valters (Austrija), Rūdolfs Pakalns (Meksikā) un Jānis Pāvulāns.** Tuvākie kandidāti: **Jānis Robežnieks un Brūno Misiņš.** Pēc agrākās kārtības šie kandidāti ir reizē arī ārpus

UNGĀRIJAS REVOLŪCIJAS MĒRĶI

Vācu politiskais nedēļas žurnāls „Des Spiegel” sniedz speciālinterviju ar **Annu Ketliju** par Ungārijas revolūcijas mērķiem. Ketlija uzsvē, ka ungāru tautai cīnījusies par „demokrātiski vēltu valdību, kas nodrošinātu sociālistiskos ieguvumus un sociālistisko valsti.” Viņa tālāk paskaidro, ka sociāldemokrāti un sīkzemnieku partija vienojušās paturēt lielās fabrikas, bankas, raktuves un transporta līdzekļus valsts īpašumā. „Ungāru strādnieki negrib atdot uzņēmumus agrākajiem īpašniekiem. Strādnieki vēlas tainsu sociālistisku iekārtu, kur valdītu brīvība un demokrātija, bet nevēlas, lai atgrieztos fabrikantu, bankieru un ārzemju kapitālistu vara.” Zemnieki grib izbeigt piespiedu kolektīvizāciju, bet viņi nevēlas atdot zemi agrākajiem muižniekiem. Budapeštas sacelšanās cīnītāju vairoms bijuši sociālistiskie studenti un strādnieki.

Dr. Tomašs Pastors, agrākais sīkzemnieku deputāts un ungāru revolūcionārās padomes delegāts, kas ieradies Francijā, žurnāla „Est et Uest” ievietojis plašāku rakstu par „Ungāru brīvības cīņu mērķiem.” Viņš paskaidro, ka revolūcijas slavenie 16 punkti nav prasījuši sociālistiskās iekārtas likvidāciju, bet gribējuši to korigēt, atjaunojot politisko demokrātiju. Smagai rūpniecībai, spēkstacijām raktuvēm, satiksmes līdzekļiem, radiofonam un televīzijai bija jāpaliek valsts īpašumā. Vienīgi „sīkie un vidējie uzņēmumi, sevišķi pārtikas un vieglajā rūpniecībā, var tikt nodoti privātai iniciatīvai. Revolūcijas laikā radītās strādnieku padomes prasīja efektīvu līdzlēmšanas un līdzpašuma tiesības šinīs reprivatizējamās uzņēmumos.”

„Londonas Avīze (Nr. 550.) iespiedusi savu līdzstrādnieka plašu sarunu ar Londonā atvestajiem ungāru brīvības cīnītājiem. Rakstā st.c. teikts: „Uz jautājumu, vai revolūcionāri saņēmuši kādu atbalstu no ungāru emigrantiem, skan noteikts nē.” Revolūcionāri cīnījies par citiem politiskiem mērķiem, kā emigranti un to vadoni vēlējušies. Uz līdzstrādnieka jautājumu, „kādi tad bija jūsu cīņas politiskie mērķi?”, ungāru cīnītāji snieguši šādu atbildi: „Mūsu mērķis bija brīvība un demokrātija, bet demokrātija bez kapitāla ietekmes. Jums Anglijā arī ir brīvība un demokrātija, bet rūpniecība un bankas pieder privātkapitālam. Mēs vēlējamies tādu demokrātiju, kur cilvēks cilvēku nevar izmantot, kur rūpniecība un saimnieciskās dzīves regulēšana ir valsts, resp. pašas tautas rokās. Mēs cīnījāmies par vārda, domu un ticības brīvību, bet ne par lielo privātpašumu atjaunošanu. Mūsu iecerētais ideāls bija demokrātija — bez rietumu un padomju trūkumiem.”

Zviedrijas dzīvojošo ĀK locekļu substitūti ĀK sēdēs.

Jaunā ĀK savā pirmajā sēdē 2. janv. ievēlēja par priekšm. Br. Kalniņu, par priekšm. vietniekiem E. Ogrīņu un K. Dzīleju, par sekretāriem L. Ešenvāldu un J. Robežnieku, par kasieri un saimniecības vadītāju J. Pāvulānu, par „Brīvības” redaktoriem Br. Kalniņu un K. Dzīleju un par ekspedīcijas vadītāju B. Misiņu.

V. Bastjānis Zviedrijā

Bij. Latvijas finansu ministrs un Saimes sociāldemokrātiskās frakcijas priekšsēdis Voldemārs Bastjānis no 4. — 13. decembrim apmeklēja Zviedriju. Tālais viesis piedalījās LSDSP ĀK paplašinātā apspriedē, LCP sēdē, LPK delegātu sanāksmē, F. Cielēna rīkotā slēgtā ārpolitiskā apspriedē un LSDSP Zviedrijas kluba sapulcē. 13. dec. V. Bastjānis izlidoja atpakaļ uz Bostonu.

Ungārija un Latvija

LSDSP Zviedrijas kluba rīkotais Dr. Br. Kalniņa atklātais priekšlasījums „Ungārijas revolūcija un Latvijas nākotne” 8. dec. bija kupli apmeklēts. Pamatojoties uz personīgām sarunām ar Annu Ketliju un citiem autentiskiem materiāliem, referents deva vispusīgu pārskatu par revolūcijas gaitu, tās cēloņiem, dzinējspēkiem, raksturu un ietekmi uz Austrumeiropu. Viņa pamatslēdziens bija, ka Ungārijas revolūcija ievada jaunu vēsturisku posmu — padomju impērijas un pasaules komūnisma norietu, kas ar laiku labvēlīgi ietekmēs arī tālāko attīstību Latvijā. Referātam sekoja drīvas debates, kuŗās izteicās V. Bastjānis, E. Ogrīņš, F. Cielēns, R. Straume, J. Grīns, U. Ģermanis, J. Pāvulāns u.c.

40 priekšlasījumi

LSDSP priekšs. Dr. Br. Kalniņš 1956. gada rudens mēnešos noturējis 40 priekšlasījumus Stokholmā, Stokholmas lēnī, Sedermanlandē, Dalarnā, Rietumzviedrijā, Kalmāras un Skaraborgas lēnos, to skaitā arī ševdes, Falčepingas, Lidčepingas, Vimerbijas, Sederteljes, Katrineholmas, Erebru, Avestas, Ludvikas, Mūras un Jū pilsētās. Br. Kalniņš runāja arī zviedru aviācijas pulka F 7 kaņavīru kopējā sanāksmē, kur viņu pēc priekšlasījuma virsnieku klubā draudzīgi uzņēma pulka virsnieku saime. K. runāja arī LO arodbiedrību skolā Rinē, Apvienoto Nāciju veicināšanas biedrības ārpolitiskos kursus Erebrū un Upsalas universitātes studentu ārpolitikas kursus Vikas pilī. Br. Kalniņa priekšlasījumi bija veltīti Ungārijas revolūcijai un tagadējam stāvoklim Austrumeiropā, jaunākajām pārmaiņām Padomju Savienībā, Latvijai padomju varā un pasaules politikas dilemmai.

Raksti par Latviju

Br. Kalniņa raksti par Latviju ar pēdējā laika pārmaiņu aprakstu un analīzi iespēsti Zviedrijas soc.-dem. provinces preses lielākā daļā, Vīnes „Arbeiter-Zeitung”, Čiriches „Volksrecht”, Minchenes „Die Brücke” Helsinku „Svenska Demokraten”, Ņujorkas „New Leader”, maziņu „Socialističeskij Vestnik”, Bunda „Unsere Stimme” Parīzē, Internacionālās „Socialist International Information” Londonā un trimdas sociālistu biļetenā „Labours Call from behind the Iron Curtain.”

Ansvarīg utgīvare: Dr. Emīls Ogrīņš.

Redakcija: Brūno Kalniņš un Kārlis Dzīleja.

Västmanlands Folkblad Tryckeri, V:ās